

КУЛІДА Н. М.

студентка 1 курсу спеціальності правознавство ЖНАЕУ, м. Житомир,
Україна

СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЇХ ПРИЧИНИ

Соціальна сутність правопорушення – нанесення шкоди тим особистим, груповим чи загальносуспільним інтересам, які юридично захищені державою. Сутність – це головна, внутрішньо належна правопорушенню характеристика, яка дозволяє виділити його серед інших актів поведінки, вказує на його родові властивості і ознаки. Кожне окреме правопорушення, як явище реальної дійсності завжди конкретне і має риси, що дозволяють відокремити кримінальні правопорушення (злочини), адміністративні правопорушення, порушення цивільного, трудового законодавства тощо.

Отже, правопорушення – явища для суспільства вкрай не бажані. Через це суспільство намагається їх ліквідувати. Вони надзвичайно різноманітні як за видами, так і за тяжкістю наслідків, мотивами скоєння і т. д. Разом з тим вони мають спільні ознаки, що дає можливість вивчати не тільки окремі види правопорушень, але і всю їх сукупність, вивчати причини їх скоєння і боротися з ними.

Слід відзначити, що актуальність і важливість розуміння причин правопорушень зумовлена тим, що знання факторів, які викликають протиправну поведінку, визначають способи їх ліквідації. Коротко можна вказати на основне концептуальне розуміння причин правопорушень, які склались у вітчизняній юридичній науці. Правопорушення викликаються факторами як біологічного, так і соціального характеру. Вважається, що вирішальне значення при цьому мають соціальні фактори. Вітчизняні і зарубіжні дослідження показали, що правопорушення, тобто порушення норми права людиною, яка може нести відповідальність за свої дії, має ту саму спільну соціальну природу, що і будь-які інші людські дії. Соціальне начало переплітається з біологічними елементами функціонування людського організму [1, с. 173].

Потрібно розрізняти причину, умови і привід правопорушення. Причина правопорушення – це негативне явище, яке їх викликає. Умови правопорушення – це обставини, які формують причину і впливають на неї. Привід – це обставина ситуативного характеру, яка є поштовхом, стимулом для активізації причини (образа, ревності, заздрість) [2, с. 401].

Як правило, привід провокує вчинення правопорушення. Причина правопорушення – це прагнення задовольнити чи проявити протиправним методом свої інтереси, емоції. Вона існує об'єктивно як протиріччя суспільного розвитку. Умови правопорушення, які формують причину, підсилюючи або ослаблюючи її дію, вкрай різноманітні. Можна говорити про наступні умови правопорушень сучасного українського суспільства: низький рівень матеріального життя населення, криза моралі, низький рівень правової культури громадян, різноманітні види відхилень поведінки (мова йде перш за все про алкоголізм і наркоманію), недосконале законодавство, недостатньо ефективна робота правоохоронних органів тощо. Таким чином, причини і умови правопорушень – це система негативних соціальних явищ [3, с. 421].

Також потрібно відзначити, що правила, які регулюють поведінку людей, дії соціальних груп, колективів, організацій, у своїй сукупності складають соціальні норми.

Соціальна норма – це правило соціально значимого поведінки членів суспільства. Цілісна, динамічна система соціальних норм є необхідною умовою існування суспільства, засобом суспільного керування, організації і функціонування держави, забезпечення погодженої взаємодії людей, прав людини [4, с. 311].

До соціальних норм відносяться економічні, політичні, правові, моральні, релігійні, естетичні та інші норми. При виділенні різновидів норм враховується спосіб усвідомлення і регулювання поведінки, форми санкцій за недотримання норм. Людина може або дотримуватись цих норм, або відступати від них. Однак, недотримання ряду соціальних норм зумовлює застосування різних санкцій по відношенню до особи, що їх порушила. Застосування санкцій регламентується різними документами, прийнятими в даному суспільстві з урахуванням його особливостей (національних, територіальних тощо). Характеризуючи види юридичної відповідальності традиційно визначають наступні: кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну. Сьогодні ведуться наукові дискусії з приводу того, чи можна вести мову про існування окремого виду відповідальності – «відповідальності за порушення природоресурсного законодавства», яка є складним соціальним та еколого-правовим інститутом і існує в двох формах: еколого-правовій (юридична відповідальність) і еколого-економічній (економічна відповідальність). По-суті, економічна відповідальність – це платежі за використання природних ресурсів, забруднення довкілля, які відповідний суб'єкт вносить в бюджет у безспірному порядку в наперед визначених розмірах. Юридична відповідальність за порушення природоресурсного законодавства передбачає застосування санкцій кримінального, адміністративного, цивільно-правового, дисциплінарного характеру і не має особливих механізмів і заходів впливу, які б виділяли її в особливий, самостійний вид [5, с. 256].

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що соціальні явища, які обумовлюють правопорушення, називаються причинами й умовами, про які ми згадували раніше. Зв'язок між причиною і наслідком носить закономірний характер, який означає, що дана причина у відповідних умовах викликає визначений наслідок.

Список використаних джерел:

1. Матузова Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. – М.: Юрист, 2003. – 619 с.
2. Котюк В.О. Основи теорії держави і права. – К.: Вентурі, 1999. – 224 с.
3. Корельський В.М., Первалова В.Д. Теория государства и права. – М.: Норма инфра, 1998. – 507 с.
4. Лазарев В.В. Общая теория права и государства. – М.: Юрист, 2001. – 498 с.
5. Бондарчук Н. В. Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності за порушення природоресурсного законодавства / Н. В. Бондарчук // Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі : зб. наук. ст. за

матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф., 10 квіт. 2014 р. – Житомир : ЖНАЕУ,
2014. – С. 255–257.